

„ABC“ o ABC transportérech

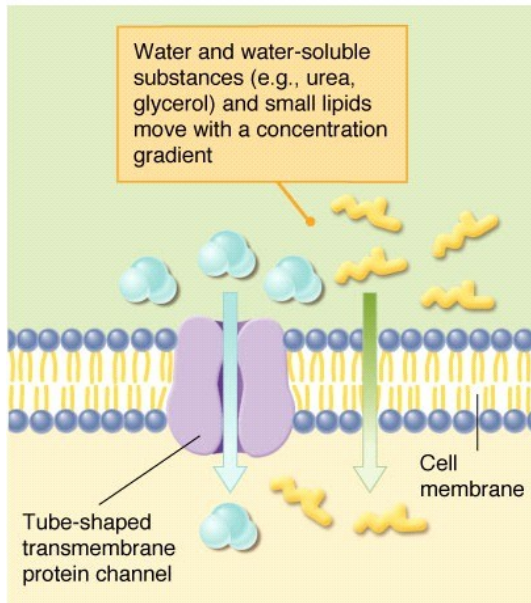
- Aktivn a pasivn transport živin
- ABC transportéry
- Fyziologick role
- Kmenov buňky
- Asociace s chorobami CNS
- Ndorov bujení
- Multilkov rezistence
- Detekce ABC transportérů
- Aktuln projekty

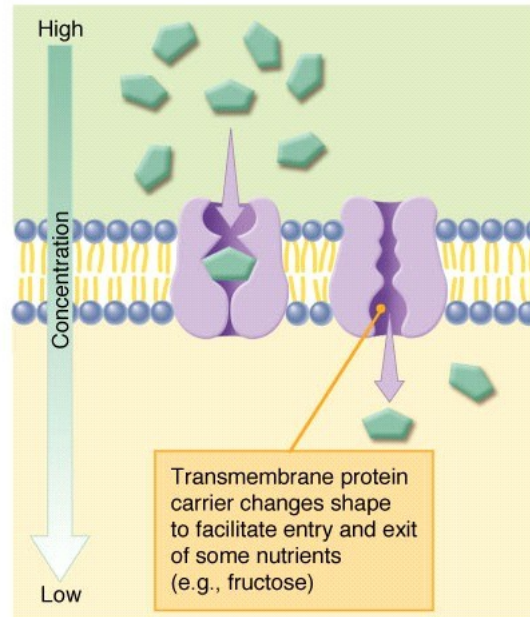
Transport přes membránu

<http://www.solvo.hu>

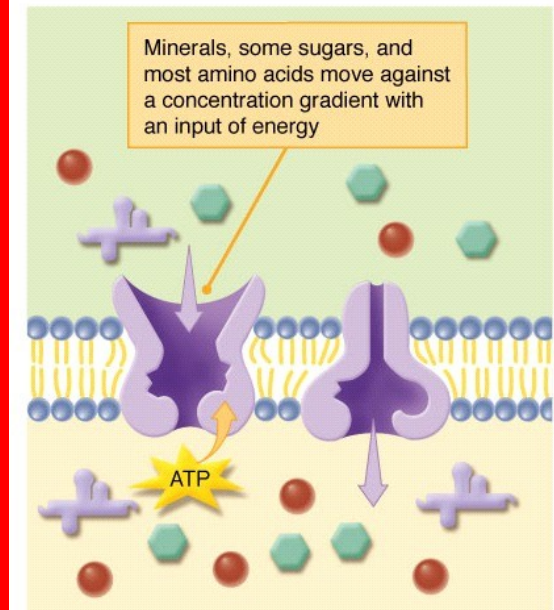
PASSIVE DIFFUSION

FACILITATED DIFFUSION

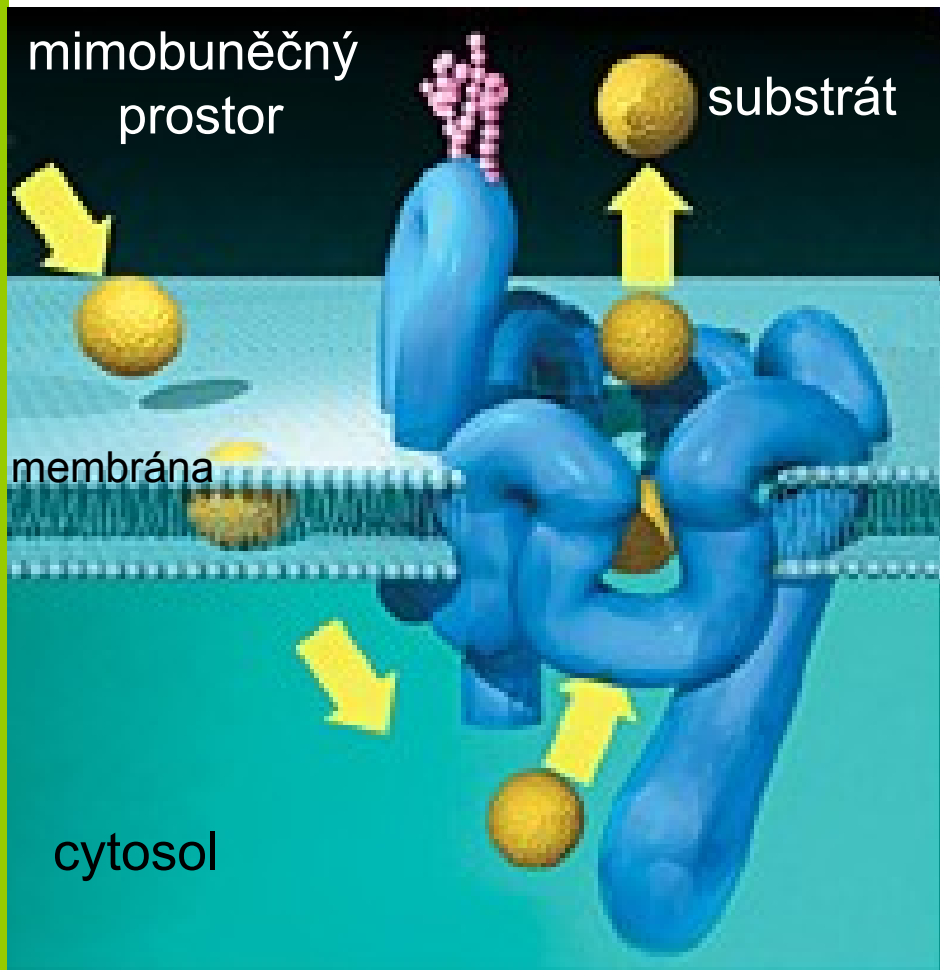

ACTIVE TRANSPORT

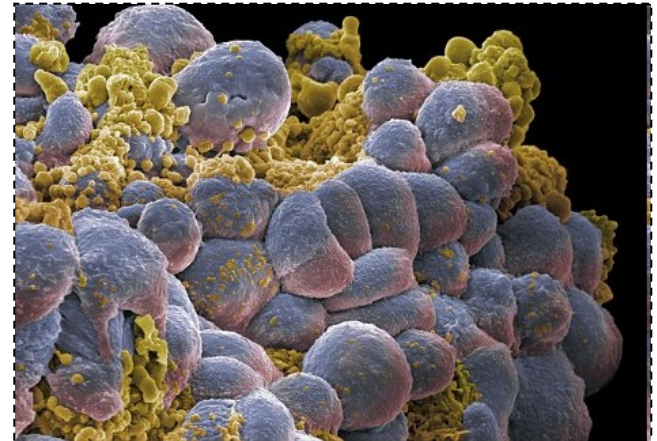
ABC transportéry

http://publications.nigms.nih.gov/medbydesign/images/ch1_mdr.jpg

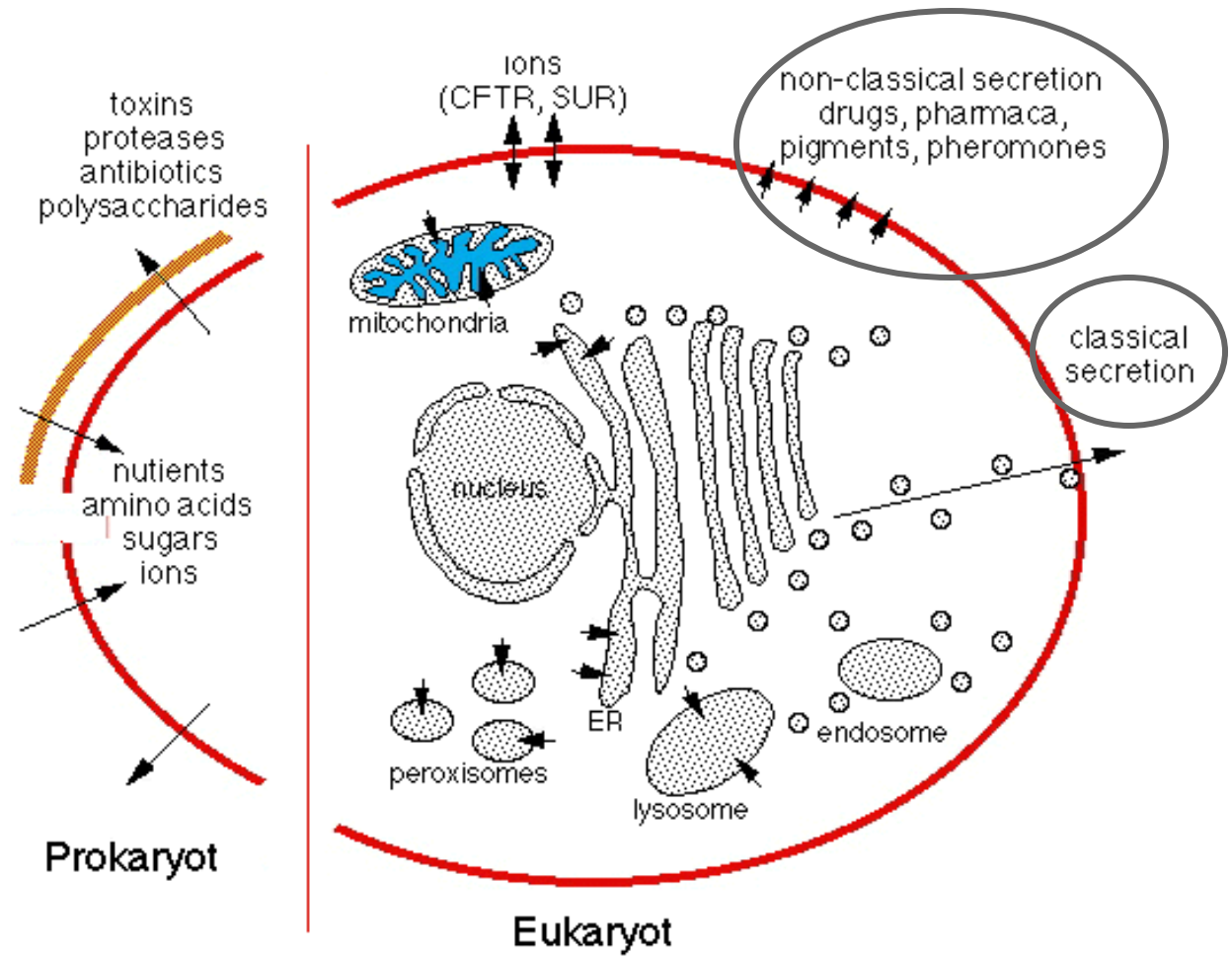
- **A**TP-**b**inding **c**assette
= NBD doména
- Za spotřeby **A**TP pumpují toxické látky/metabolické produkty **V**EN z buňky (výjimka CFTR)
- Fyziologická funkce – sekrece látek produkovaných buňkou + obrana proti xenobiotikám

- 50. léta – jak jednobuněčný plankton přežije ve slané vodě?
- 60. léta – iontové pumpy závislé na ATP
- 70. léta – transportéry větších molekul závislé na ATP
- 80. léta – nadměrná exprese ABC transportérů způsobuje rezistenci nádorových buněk vůči chemoterapii
- Zaměření se na **MDR1, MRP1, BCRP**
- Až dosud – hledání látek, které inhibují funkci nebo expresi ABC transportérů

Výskyt ABC transportérů

<http://www.bio.davidson.edu/courses/Immunology/Students/spring2000/buxton/a>

Šipky označují výskyt a směr transportu

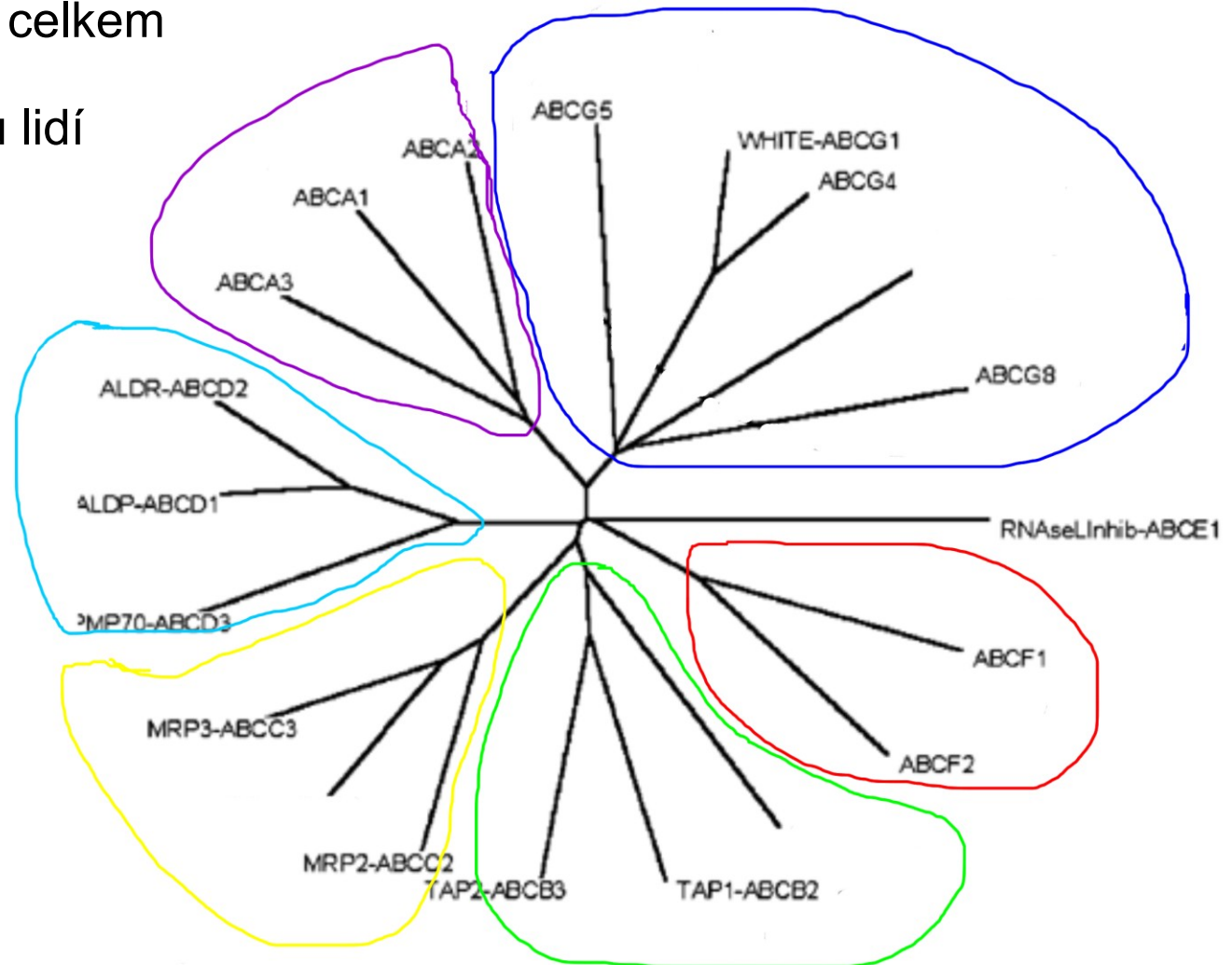

Filogenetický strom ABC transportérů

http://www.nature.com/onc/journal/v22/n47/fig_tab/1206938f1.html#figure-title

100 proteinů celkem

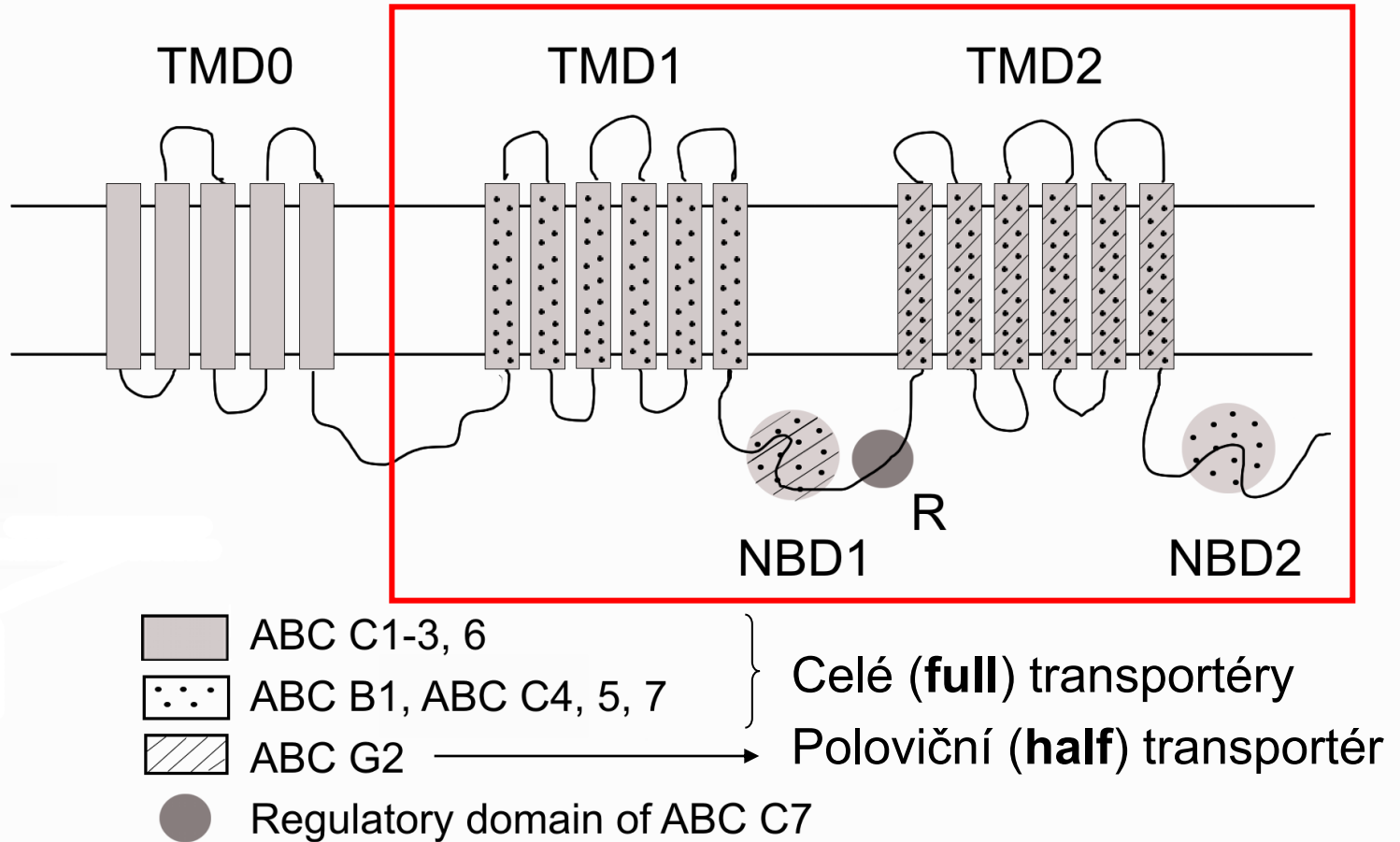
48 proteinů u lidí

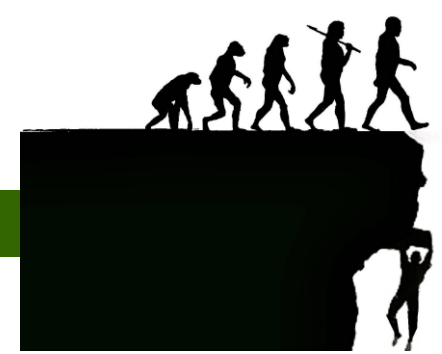

7 rodin (A-G) podle sekvenční homologie

Struktura

NBD ... nukleotid (ATP) vázající doména
TMD ... transmembránová doména
R ... regulační doména

- Nekovalentně spojený transmembránový protein a ATPáza (bakterie)
- Nejprve vznikly half transportéry
- Full transportéry vznikly jejich duplikací později

ABC B5

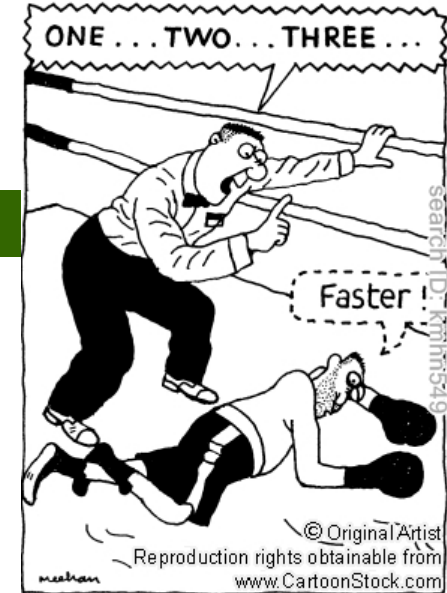
- Více sestřihových variant – dlouhá a krátká forma
- Krátká forma vznikla delecí části TMD z dlouhé formy
- Z původního half transportéru vznikla dlouhá forma a z ní krátká forma

ABC G2 vs ABC B1

- ABC B1: N konec – TMD1 – NBD1 – TMD2 – NBD2 – C konec
- ABC G2: N konec – NBD – TMD – C konec
  - TMD ABC G2 podobnější kvasinkovým ABC transportérům
  - **Spojovací oblast** je velmi homologická

- Delece obou alel genu u myši
- Testováno 32 z 48 savčích ABC
- Jen 5 z nich je embryonálně nebo postnatálně letálních
  - ABC B7 – kolaps respiračních procesů
  - ABC E5 – selhání recyklace ribosomů
  - ABC A3 – respirační selhání (nedostatek surfaktantu)
  - ABC A12 – defekty plic a kůže
  - ABC C9 – srdeční selhání
- Jsou evolučně konzervované, ale flexibilní, a tak se mohou vzájemně zastoupit a také exportovat nové člověkem vyrobené látky

Fyziologická role ABC transportérů

Substráty

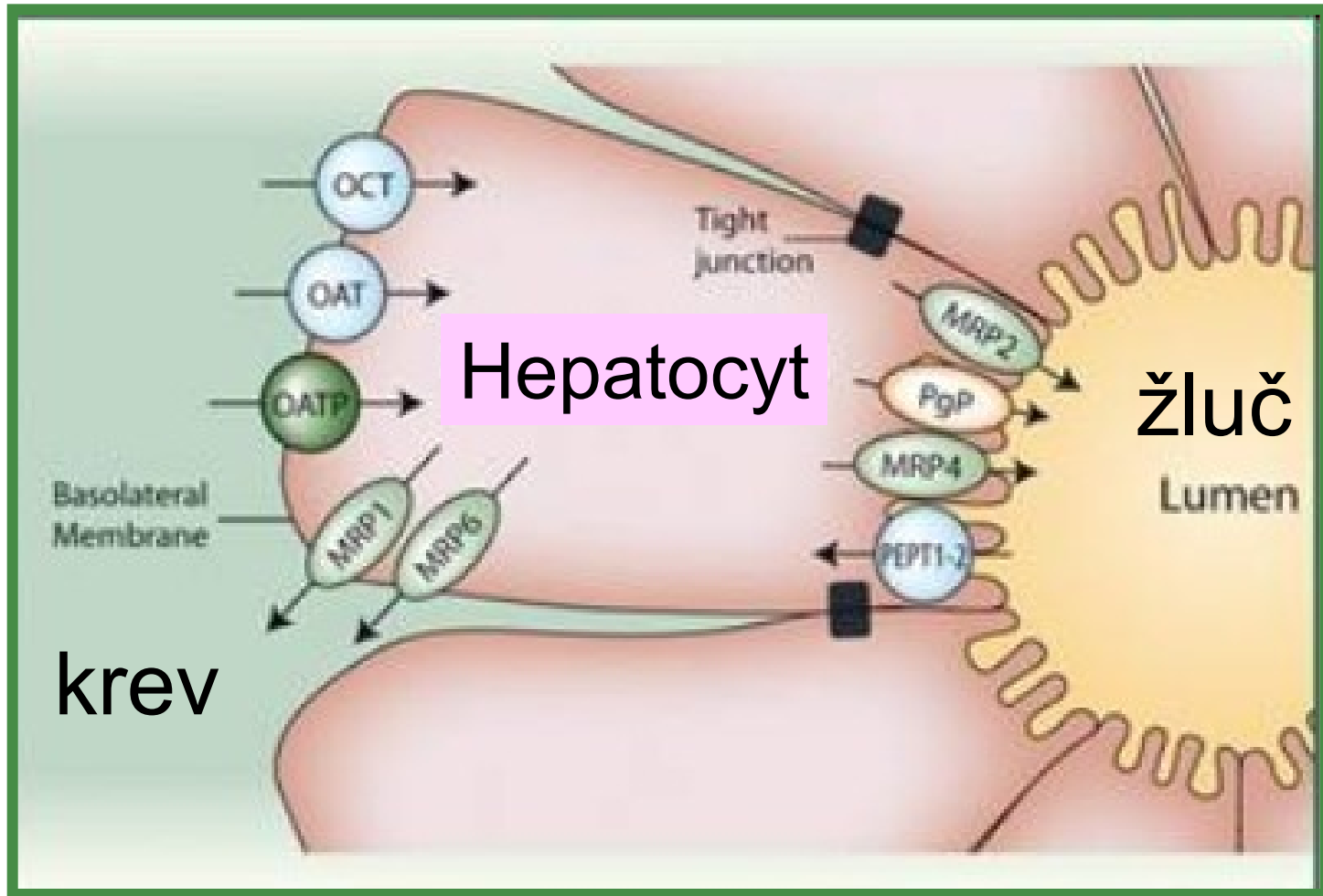
Kanál	Příklady fyziologických substrátů
MDR1	Konjugáty estrogeneru, endorfin, glutamát, beta-amyloid, steroidy, PAF
MRP1	Konjugáty glutationu a glukuronidu s leukotrienem C4, bilirubinem, žlučovými solemi
BCRP	Vitamíny (riboflavin, biotin), porfyriny, konjugáty estrogeneru

Substráty ABC transportérů - výživa

<http://www.bio.davidson.edu/courses/Immunology/Students/spring2000/buxton/a>

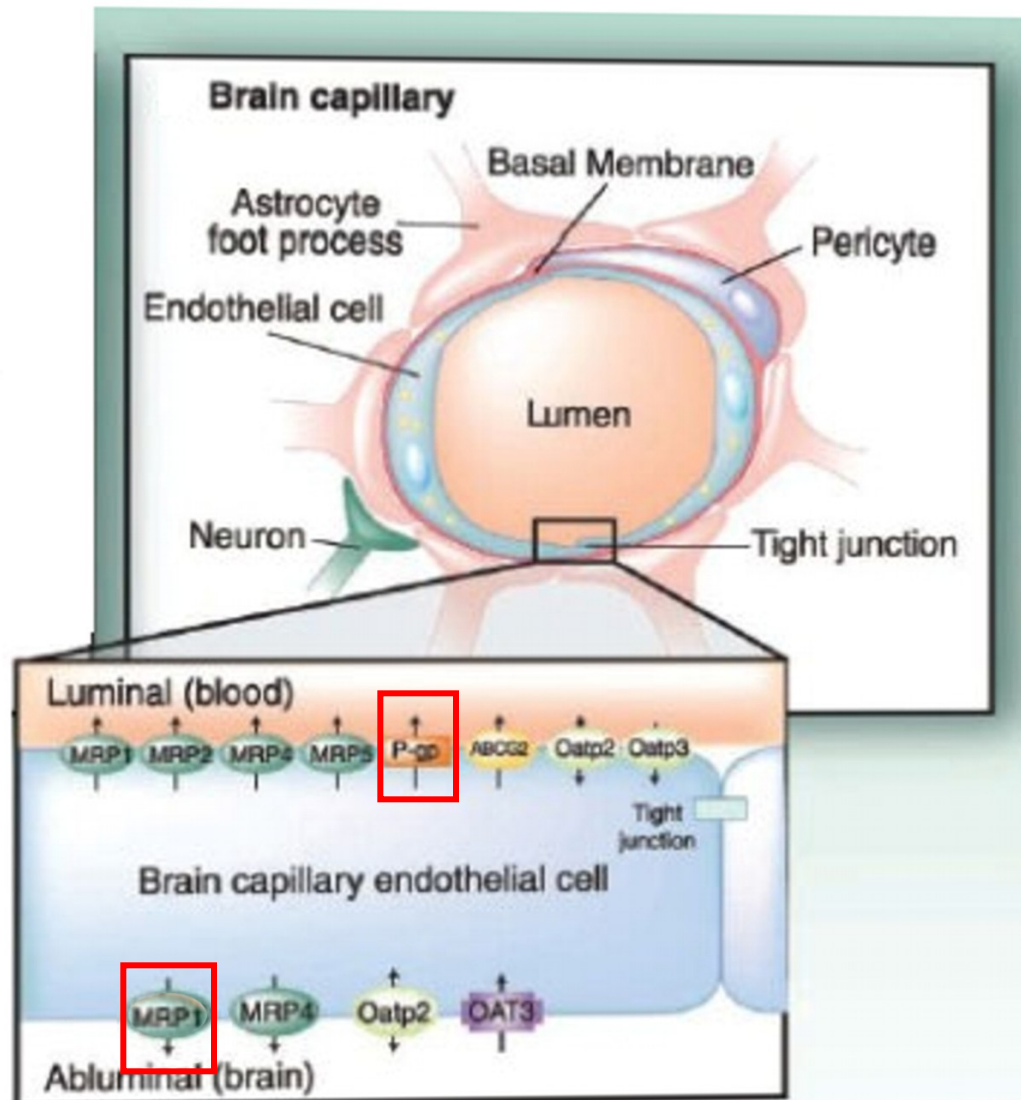
Živina	Membránový Transportér	Efekty
Flavonoidy (quercetin) jejich glukosidy a glukuronidy – ovoce, zelenina	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Multidrug Resistant Protein 1 (MRP1) ➤ Multidrug Resistant Protein 2 (MRP 2) ➤ Breast Cancer Resistance Protein BCRP (MXR) ➤ P-glycoprotein (MDR1) 	Substrát
Extrakty z hořkého melounu (1-monopalmitin), grapefruitu (bergamottin and quercetin), sóji	<ul style="list-style-type: none"> ➤ P-glycoprotein (MDR1) 	Inhibice
Extrakt z hroznových jader	<ul style="list-style-type: none"> ➤ P-glycoprotein (MDR1) 	Inhibice
Steroly (e.g. Cholesterol)	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ABCA1, ABCG1, ABCG5 and ABCG8 	Substrát
Sezamové semínko (Isophosphatidylcholine, linoleoyl)	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Některé transportéry ve střevu 	Inhibice
Mono-, di-, and triglutamáty folátů	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Breast Cancer Resistance Protein BCRP (MXR) ➤ Multidrug Resistant Protein 1 (MRP1) 	Substrát
Rostlinné výtažky Curcumin, ginsenosidy, piperin, katechiny ze zeleného čaje, silymarin, hyperforin z kávy	<ul style="list-style-type: none"> ➤ P-glycoprotein (MDR1) 	Substrát/inhibitor

Krevně mozková bariéra

Ochrana mozku před toxickými látkami z krve

<http://www.medscape.org/viewarticle/711587>

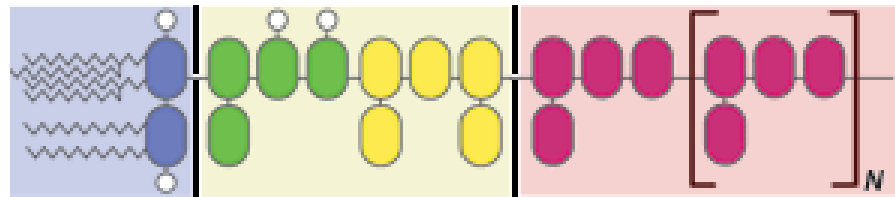

Syntéza antigenu 0

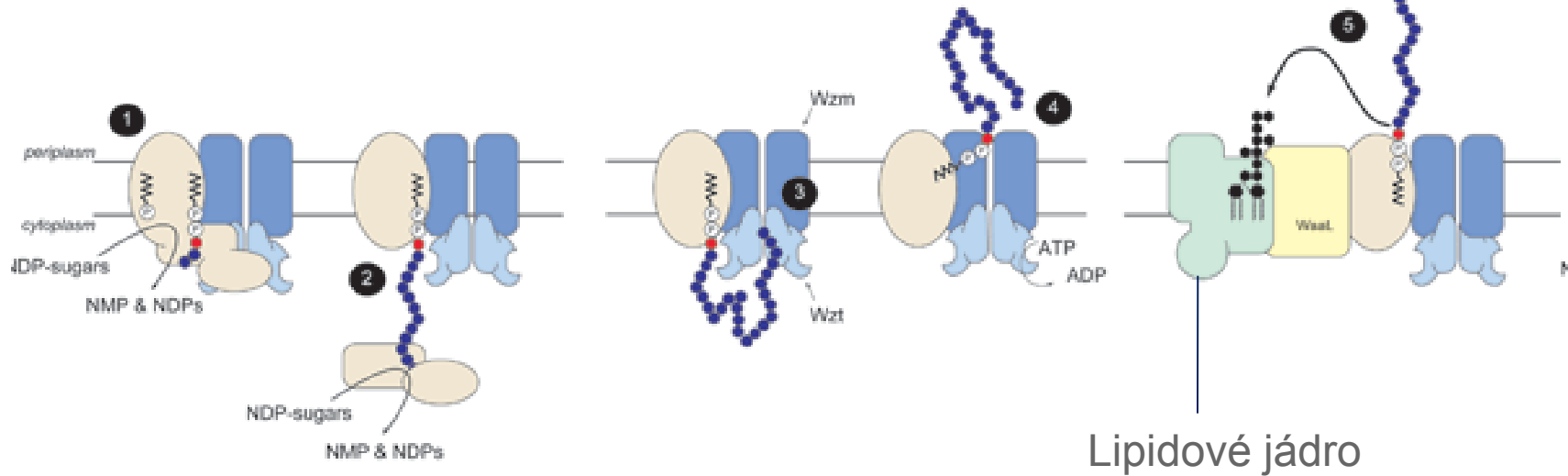
Antigeny - lipopolysacharidy

http://www.uoguelph.ca/~cwhitfie/images/abc_transporter.gif

Lipid   fukóza   N-acetyl
glukosamin   galaktóza

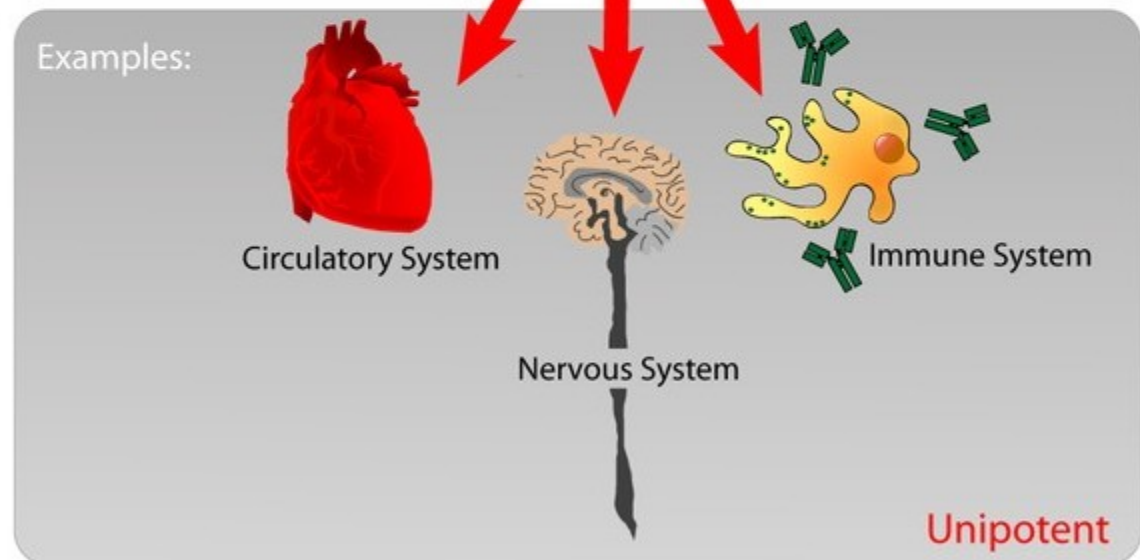
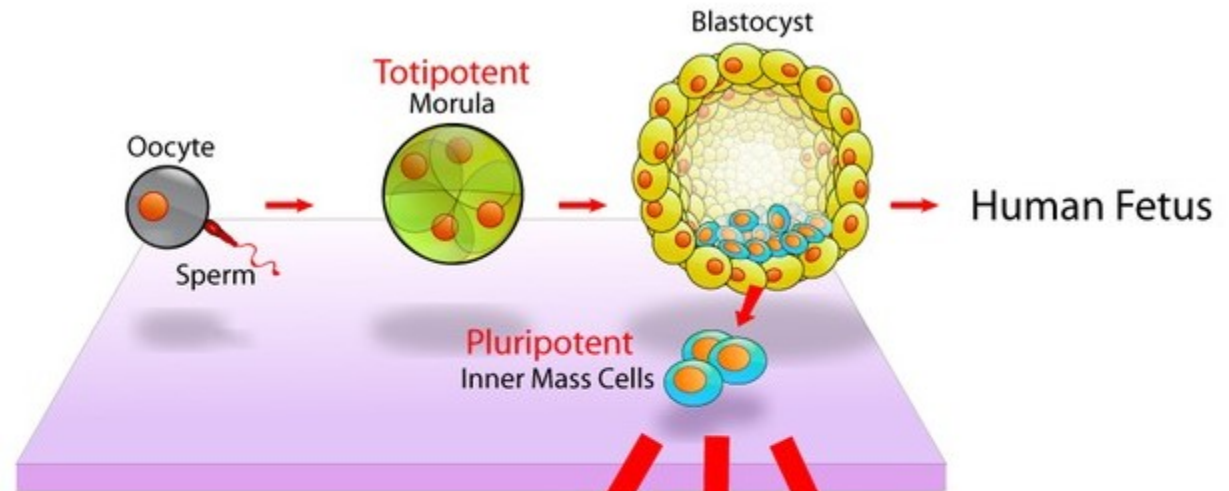
Polysacharid

Kmenové buňky

http://community.livinglakecountry.com/blogs/eagles_eye/Stem%20cells%20diagram%5B1%5D.jpg

V průběhu
diferenciace
klesá
exprese
ABC
transportérů

Výjimka: zvyšování
exprese v bariérových
tkáních

Patologický výskyt

16 ABC genů bylo asociováno s dědičnými poruchami

Tangierova choroba (*ABC A1*) – poruchy sekrece cholesterolu a fosfolipidů (nadměrná hladina v buňkách, narušena homeostáza)

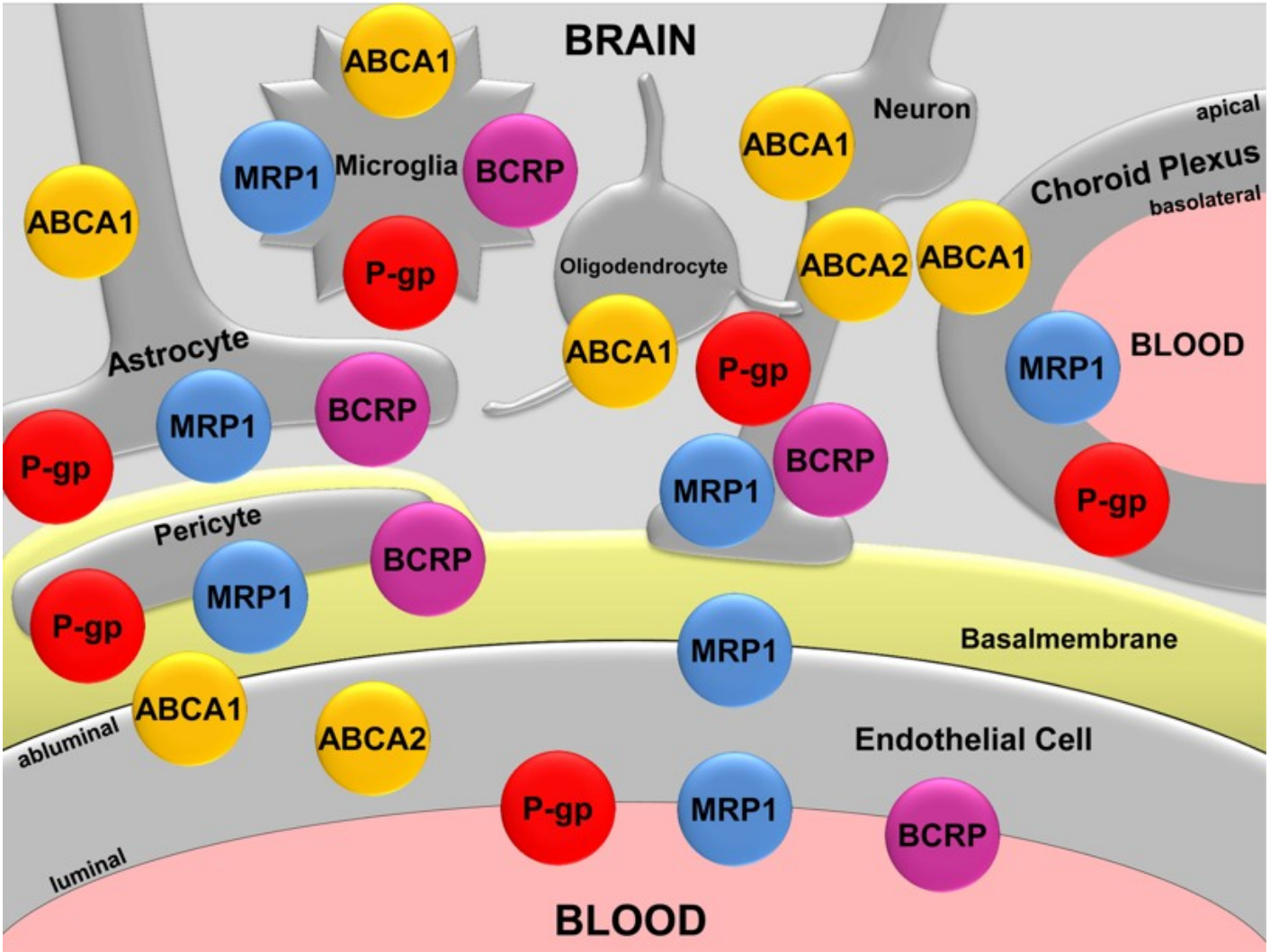
Dubin Johnson syndrom (*ABC C2*) – neschopnost jater sekretovat konjugovaný bilirubin do žluče

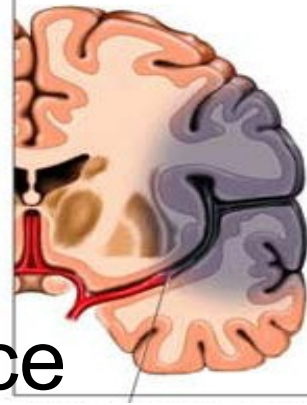
Pseudoxanthoma elasticum (*ABC C6*) – mineralizace a fragmentace elastinových vláken, problém s vitamínem K

Cystická fibróza (*ABC C7*) – poruchy sekrece působků pankreatu a dalších exokrinních žláz

V mozku je HODNĚ ABC

Wolf et al. 2012. Frontiers in psychiatry.3(54): 1-14

Ischemie je následek mozkové mrtvice

- Zvýšení permeability krevně-mozkové bariéry
  - Edém mozku
  - Zvýšený oxidativní stres, zánět, rozklad extracelulární matrix
  - **Zhoršení poškození neuronů**
- +
- MDR1– zvýšená exprese
  - **Následkem je horší prostupnost pro látky podporující hojení (neuroprotektiva)**
- MRP1 – export konjugátů GST - snížená exprese
  - **Následkem je zvýšená koncentrace GSSH v mozku, který je toxický**

Asociace ABC transportérů a chorob CNS

CNS disease	ABC transporters examined in the context of this disease	References
Ischemic stroke	ABCB1,ABCCI	Spudich and others 2006; Kilic and others 2008; ElAli and Hermann 2010c
Epilepsy	ABCB1, various ABCCs, ABCG2	Seegers and others 2002; Löscher and Potschka 2005
Brain cancer	ABCB1,ABCCI,ABCG2	Porro and others 2010
Parkinson disease, progressive supranuclear palsy, multiple systems atrophy	ABCB1	Bartels and others 2008; Westerlund and others 2008
Alzheimer disease	ABCA1,ABCA2,ABCB1, ABCG2	Riddell and others 2007; Mace and others 2005; Lam and others 2001; Kuhnke and others 2007; Cotte and others 2009
Adrenoleukodystrophy	ABCD1	Mosser and others 1993
Multiple sclerosis	ABCB1,ABCG2	Kooij and others 2010; Xiong and others 2009
Brain metabolic disorders	ABCA1,ABCA2,ABCC8 (SUR1),ABCC9 (SUR2), ABCG1,ABCG4	Kaminski and others 2006; Bojanic and others 2010; Kim and others 2008; Sakai and others 2007

ATP-Binding Cassette Transporters and Their Roles in Protecting the Brain

Ayman ElAli and Dirk M. Hermann

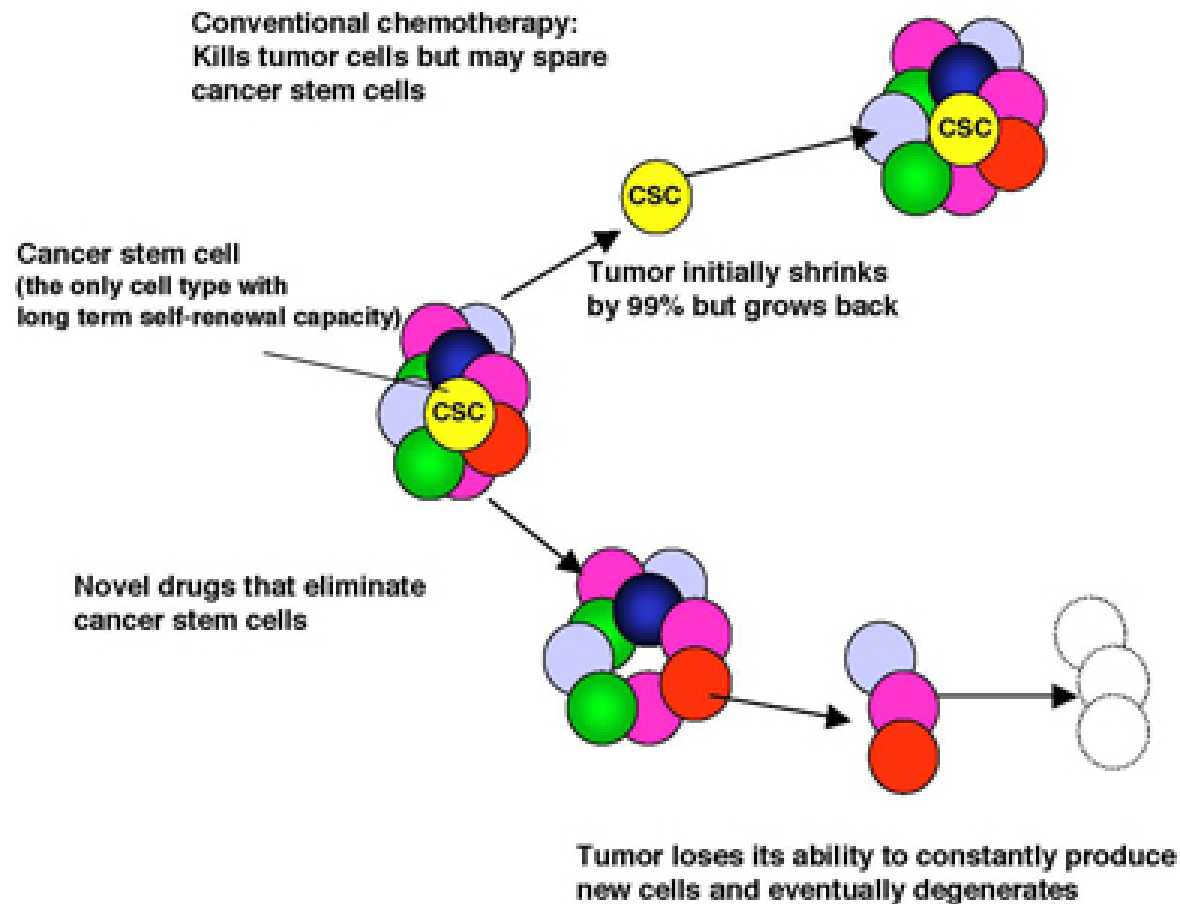
Neuroscientist 2011 17: 423 originally published online 25 April 2011

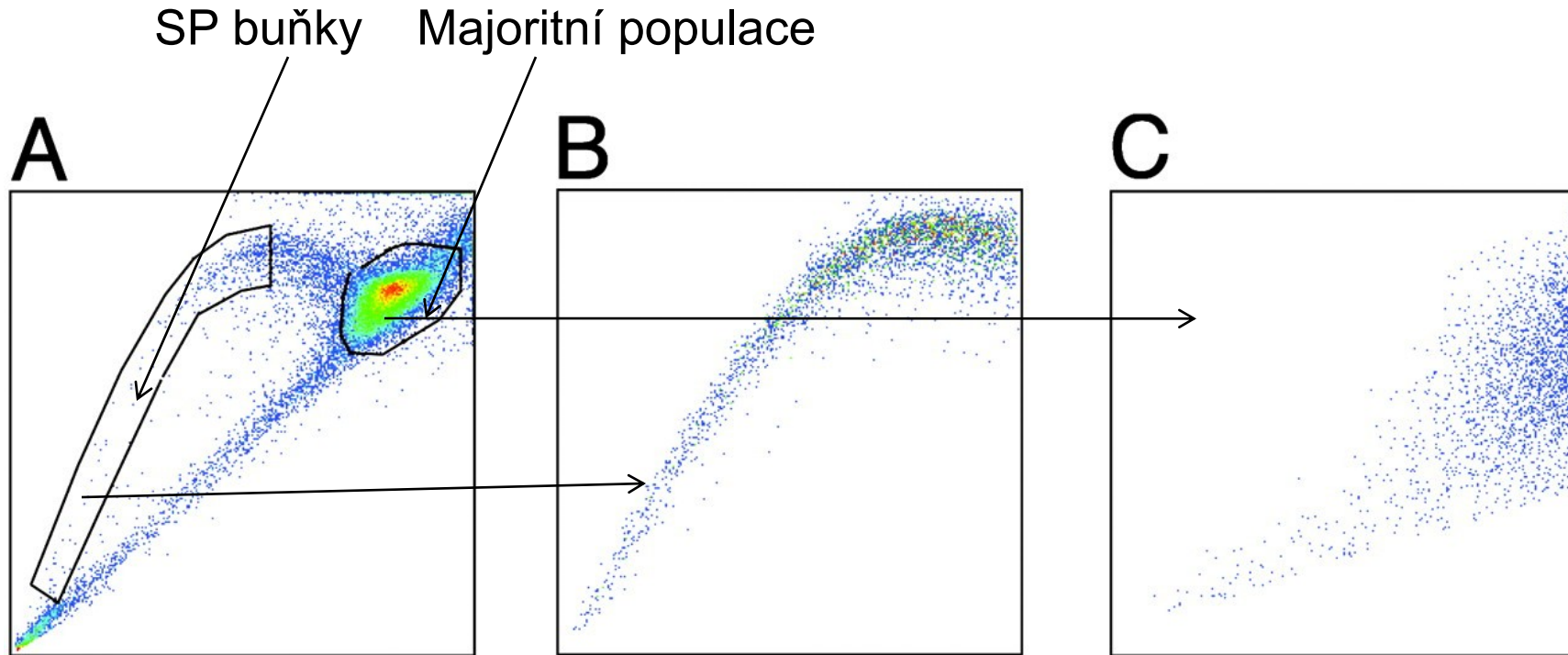
- ABC B1 exportuje A β (luminální část kapiláry)
- ABC B1a,b -/- myši – snížené odstraňování A β z mozku
- Dysfunkční ABC B1 na BBB – akumulace A β
- AD pacienti – snížená hladina ABC B1 v cévách kolem A β plaků
- Asociace mezi SNPs a rizikem vzniku AD nebyla nalezena
- ABC B1 exprese je zvýšena aktivací PXR – pomalejší pokles ztráty mozkových funkcí (klinická studie)
- A β může regulovat (snižovat) expresi ABC B1

- Selhání chemoterapie (nádorové b. jsou obvykle citlivější než „zdravé“ buňky)
- *De novo*/získaný fenotyp MDR
- Mechanizmy:
  - Změny v metabolických drahách, které se podílejí na detoxifikaci látek
  - Změny v reakci organismu na poškození DNA
  - Změny v aktivitě topoizomerázy II
  - Změny v drahách regulujících apoptózu
  - **Zvýšená produkce ABC transportérů**
- Nádorová b. se vymyká vlivu svého prostředí (obsahujícího chemoterapeutikum), získává růstovou výhodu

Strategie léčby

Hirschmann-Jax, C. et al. (2004) Proc. Natl. Acad. Sci. USA 101, 14228-14233

A: V linii se vyskytují SP buňky a majoritní populace

B: SP buňky z neuroblastomové buněčné linie produkují SP a ne-SP

C: Buňky majoritní populace zůstávají jen majoritními

<i>Protein</i>	<i>Substráty – chemoterapeutika</i>
<i>ABCB1/MDR1</i>	<i>colchicine, doxorubicin, etoposid, adriamycin, vinblastine, digoxin</i>
<i>ABCC1/MRP1</i>	<i>doxorubicin, daunorubicin, etoposid, colchicines, rhodamine</i>
<i>ABCG2/BCRP</i>	<i>Mitoxantrone, topotecan, CPT-11, rhodamine</i>

! Jeden transportér má různé substráty -> **MULTI**léková rezistence !

Pgp substráty ve vstupní terapii:
Podle: The Medical Letter

Lung: SCLC: C + G or C + Taxol or C + Vinorelbine
NSCLC: Taxol + P

Breast: Adriamycin + C Taxol or C + Adriamycin + F or CMF

Prostate: GnRH analogue

Colorectal: 5-Fu + L

Pancreas: G

Ovarian: C + Taxol

Uterus: M or Adriamycin + P ± C

Lymphoma: HD: Adriamycin + B + Vinblastine + D or M + Vincristine + PP/ABV

NHL: C + Adriamycin + Vincristine + P or C + Vincristine + P

High grade: C + Adriamycin + Vincristine + P + M

Leukemia: ALL: Vincristine + P + L-asparaginase + Adriamycin / Daunomycin

AML: Ara-C + Daunomycin / Idarubicin

CLL: C + Vincristine + P or Fludarabine

CML: Gleevec

Bladder: M + Vinblastine + Adriamycin + C

Myeloma: Vincristine + Adriamycin + D or MP

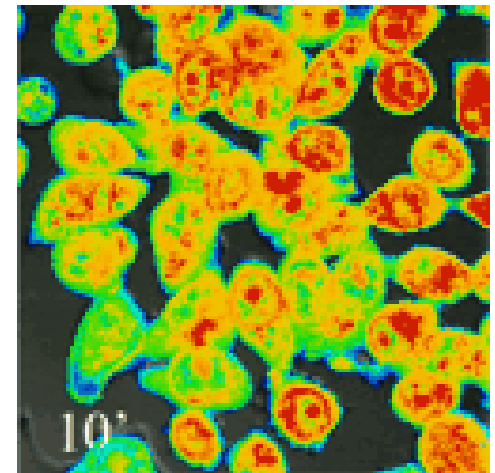
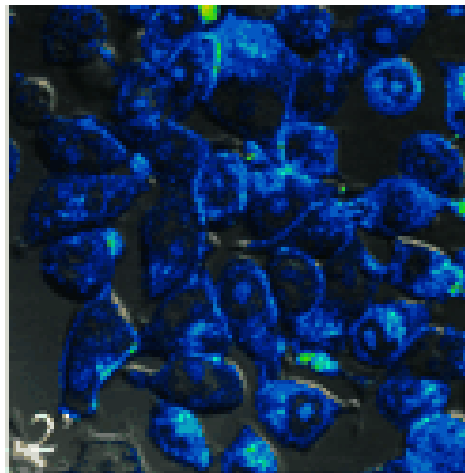
Zkřížená rezistence

Rezistence buněk S1-M1-80 získána kultivací s Doxorubicinem (substrát MDR1 a BCRP)

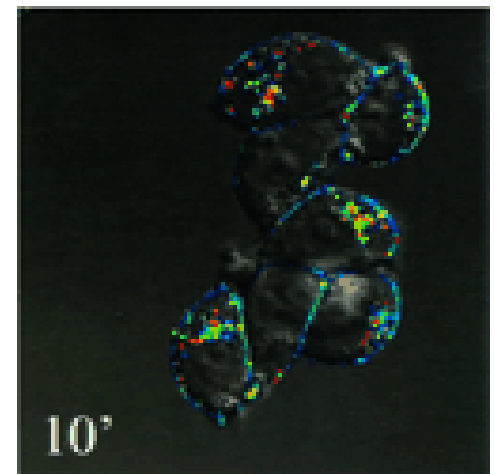
Dean et al.: the role of the abc transporters drug resistance and pharmacology

Mitoxantron - fluoreskující substrát BCRP a MDR1

S1 wt

S1-M1-80

Metody detekce ABC transportérů

„Dye exclusion assays“

MDR1 - JC1, rhodamin 123 x Cyclosporin D, reversin

MRP1 - Calcein AM x MK571, NSAID

BCRP - Hoechst 33342 x fumitremorgin C

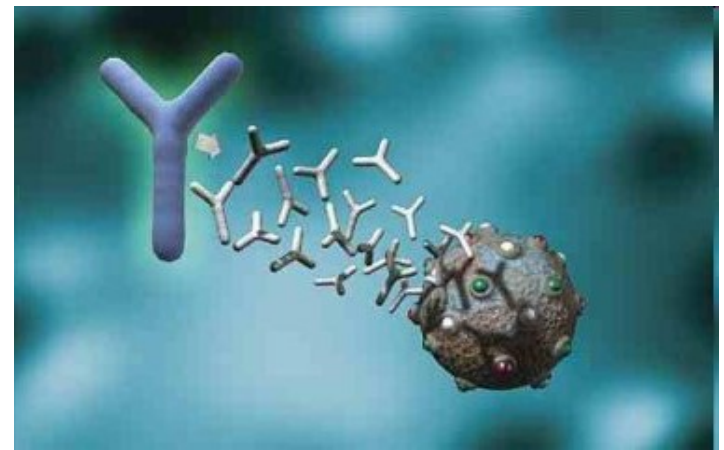
- Bodipy-prazosin

- Pheophorbid A

Obecné inhibitory transportu – verapamil, cyclosporin A

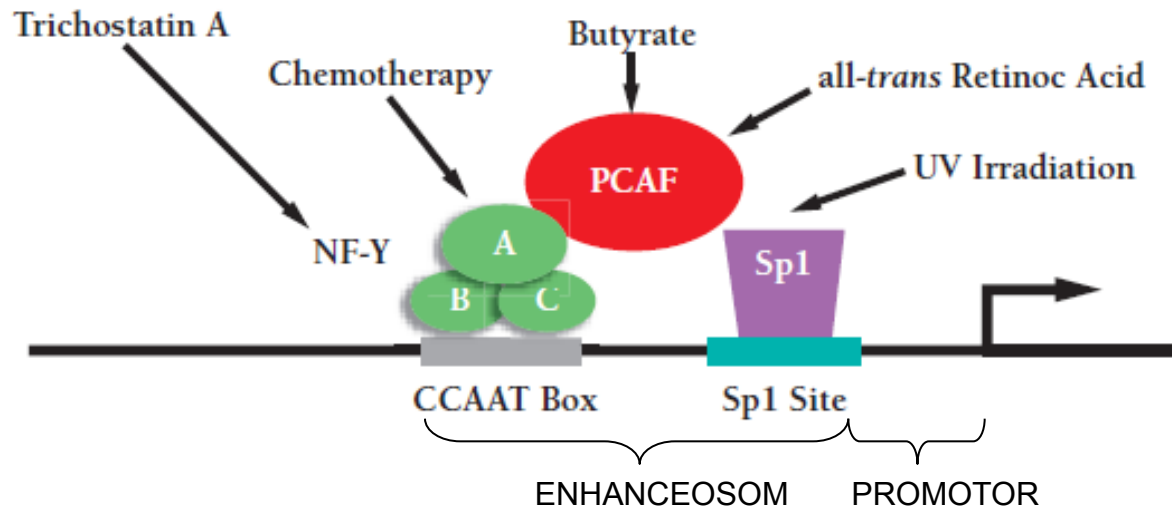
Imunodetekce

qRT-PCR

Aktuální projekty

Regulace transkripce

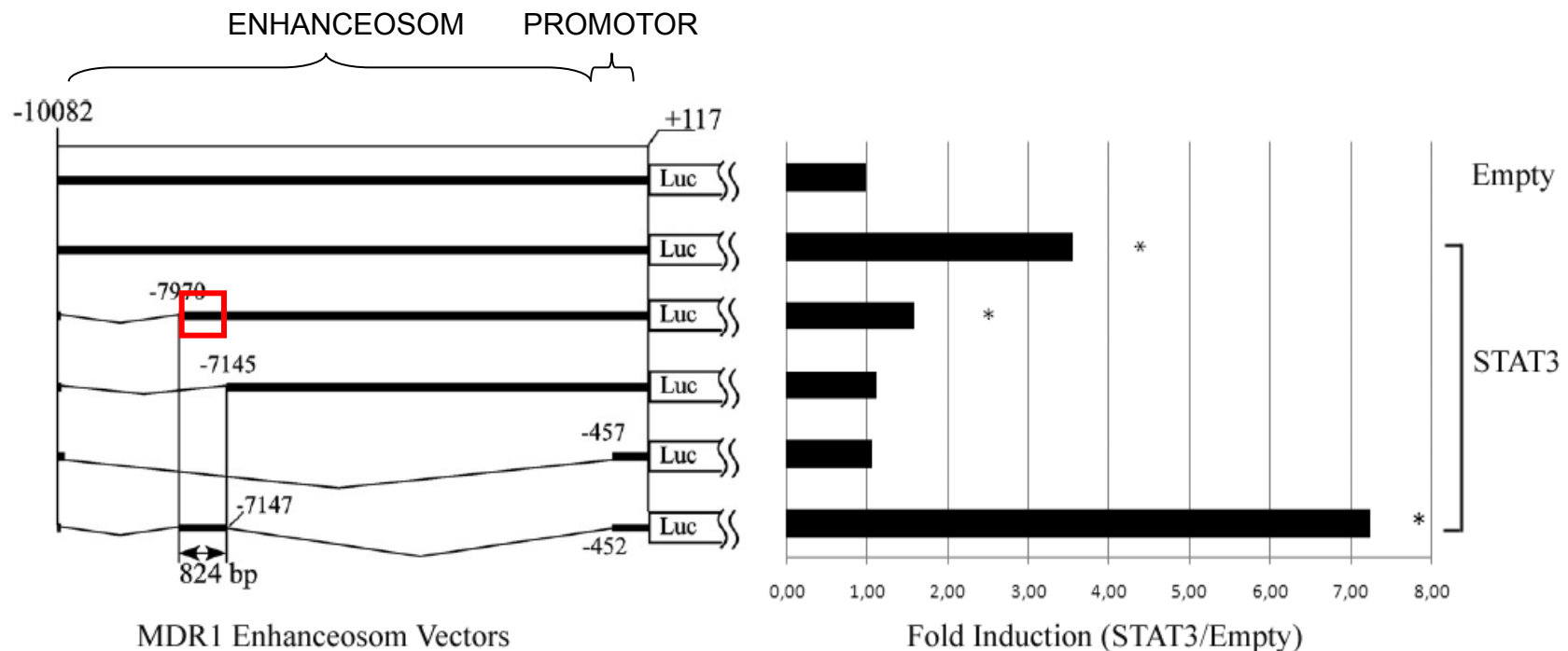

- Stres (teplo, zánět, hypoxie, UV záření, diferenciační činidla) vedou k zvýšení transkripce ABC transportérů
Studium promotoru + enhanceosomu

- Rychlé zvýšení exprese po inkubaci s jejich substráty (doxorubicin, vinca alkaloidy, etoposid, taxely)
Jak zamezit zvýšení exprese dřív než nastane???

Studium signálních drah vedoucích k zvýšené expresi ABC transportérů

- Zvýšená exprese MDR1 je doprovázena aktivací STAT3
- Inhibice STAT3 vedla ke snížení rezistence nádorových buněk k chemoterapeutikám
- Ko-transfekce STAT3 a sady reportérů pro MDR1

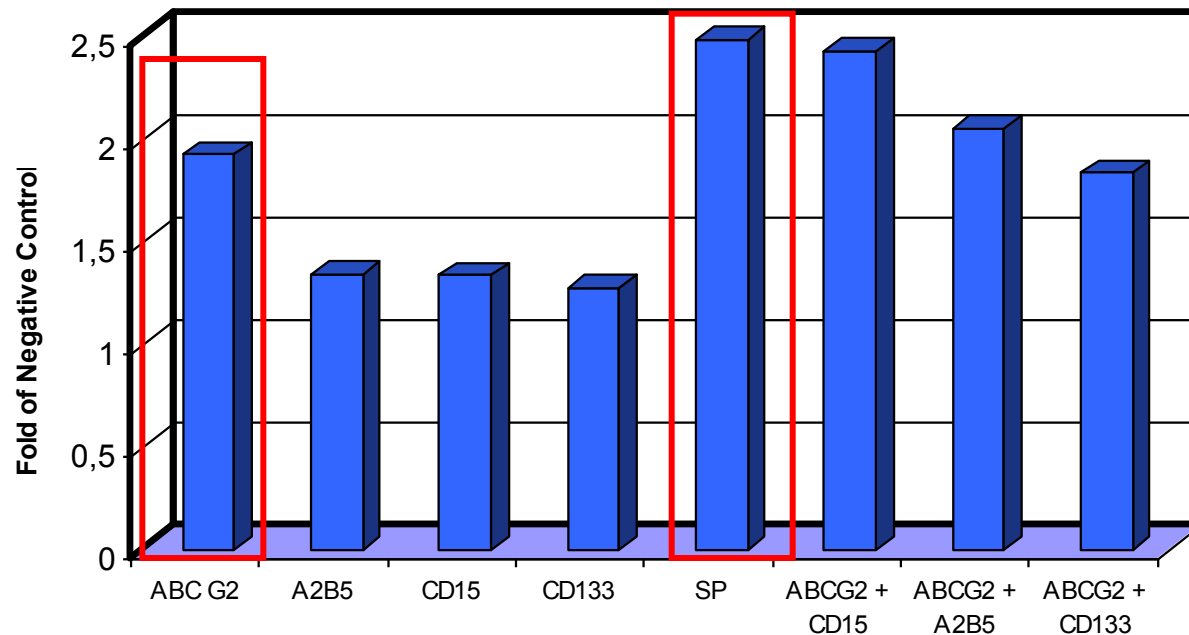
Identifikace TIC (CSC)

CSC – cancer stem cells

TIC – tumor initiating cells

Pro glioblastomy se využívají markery A2B5, CD15 a CD133

Tvorba neurosfér

Rezistence melanomů

- Do reakce melanocytů na UV (Pmel17) je zapojena dráha p38 MAPK a podílí se na tom i MDR1 a MDR5

Buněčné linie Stimulace UV	A375			IPC298			MEL-JUSO			MEL4M		
	0s	10s	20s	0s	10s	20s	0s	10s	20s	0s	10s	20s
Pmel17	-	-	-	+	+	+	-	-	-	+	+	+
MDR1	++	++	++	+	+	+	+	+	+	++	++	++
MDR5	+	++	++	++	++	++	++	++	+	+++	+++	+
JAK/STAT	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
PI3K/AKT	++	++	++	+	+	+	++	+	+	-	-	+
MAPK/ERK	++	+	++	+++	+++	+++	++	++	++	+++	+++	+++
MAPK/p38	-	++	++	-	+	+	-	++	++	-	+	+

Pmel17	-	-	-	++++	++++	++++	+	++	+++	+++	++++	+++++
MDR1	+++	++++	++++	+	+	+	+	+	+++	++	+++	++++
MDR5	+	+	++	+	++	++	+	+	+	++	++	+
JAK/STAT	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
PI3K/AKT	++++	++++	++++	-	-	-	-	-	-	+	++	+++
MAPK/ERK	+	+	+	+++	+++	+++	+++	+++	+++	+++	++	++
MAPK/p38	++	+++	-	-	-	+	-	-	-	+++	+++	+++

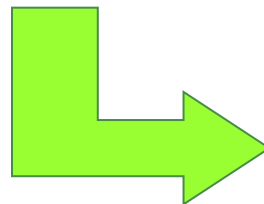
30

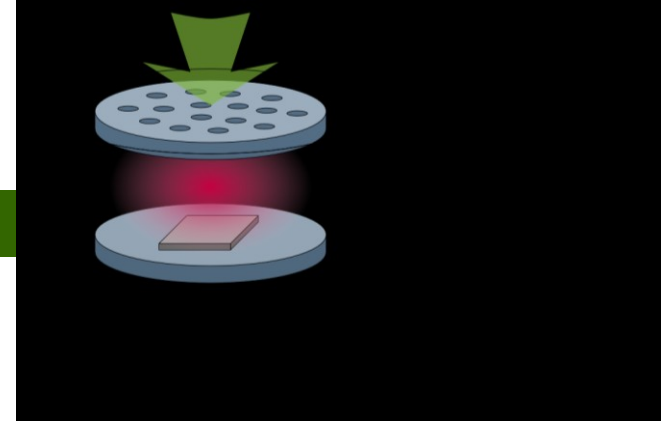
7d

- ABC transportéry přenášejí látky aktivně VEN z buňky
- Důležité pro obranu organismu
- Jejich nadměrná exprese v rakovinných buňkách vede k multilékové rezistenci
- Substrátem ABC transportérů jsou i fluorescenční próby pro stanovení ROS, mitochondriální funkce

Do čeho se můžete zapojit?

- Analýza vazebného místa STAT3 v MDR1 enhanceosomu
  - Rezistence melanomů způsobená MDR5
  - Vliv základních kinázových kaskád na transkripci ABC transportérů v nádorových a ES buňkách
  - Využití ABC transportérů pro identifikaci nádorových kmenových buněk
-
- Biokompatibilita materiálů s povrchy upravenými plazmou

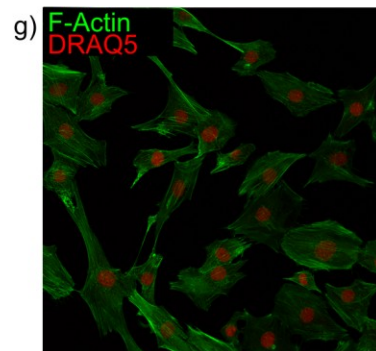
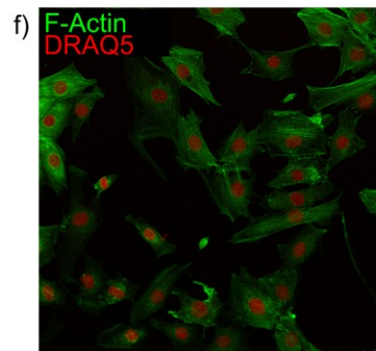
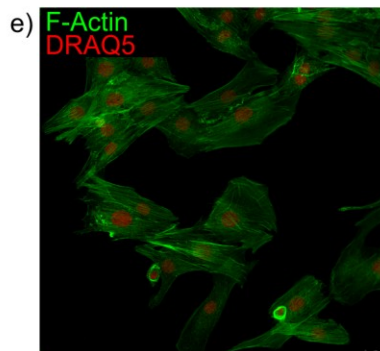
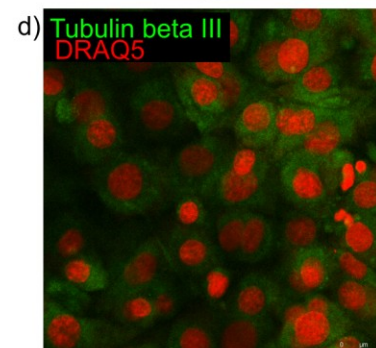
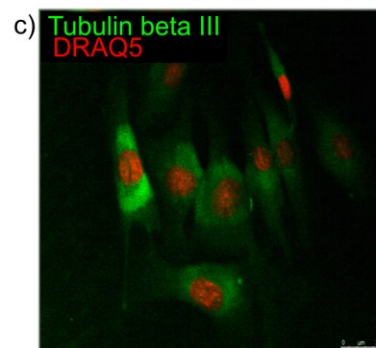
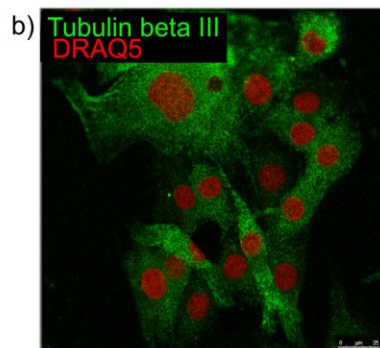
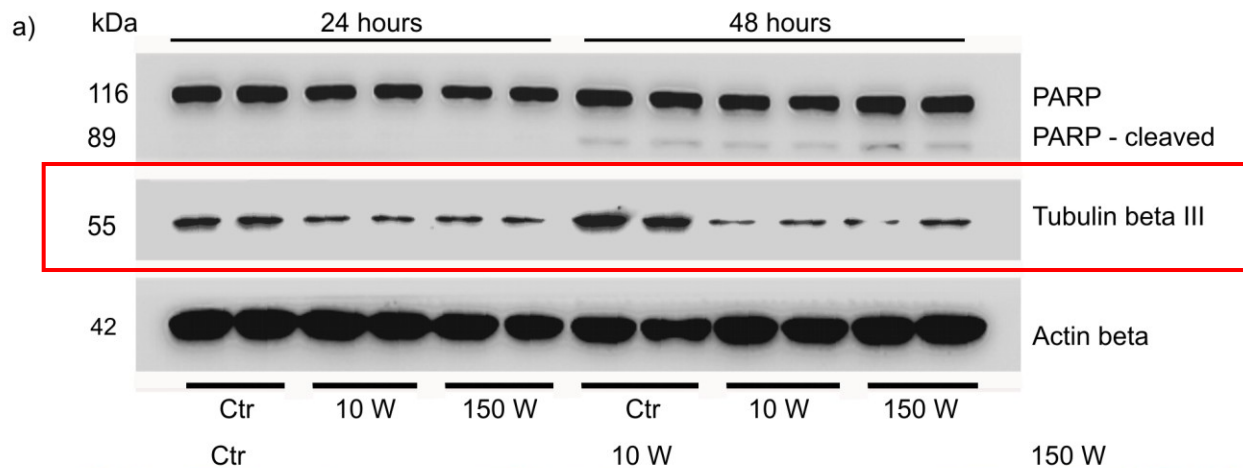
- V současné době se používají pro medicínské účely materiály na základě polystyrenu, polylaktátu, polycaprolaktonu a silikonu
  - nízká smáčivost, nízká volná povrchová energie
- Pro zvýšení přilnavosti buněk a podpory jejich růstu je nutné mít povrch s konstantní drsností, smáčivý a s povrchem pozitivně nabitým

Plazmatem aktivovaný cyklopropylamin vytváří aktivní aminové skupiny na povrchu polystyrenových misek

- zvýšená adhesivita buněk vedoucí k jejich rychlejší proliferaci!
- studium cytokerinických parametrů a exprese povrchových molekul

Spolupráce se skupinou plazmových technologií na CEITEC (Doc. Zajíčková)

<http://www.ceitec.cz/ceitec-mu/plazmove-technologie/rg9>

Děkuji za pozornost

ABC transporters' by Vicky Summersby, inspired by the Review on p218

jipro@sci.muni.cz